

קובץ

הערות וביאורים

בתורת

כבוד קדושת אדוננו מורנו ורכנו
בעניני גאולה ומשיח
בפשש"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות

- יום הבהיר י"ט טבת -
כי טבת - שי"פ שמות - כ"ד טבת
גליון ז' (תרפ"ג)

יוצא לאור ע"י

תלמידי ביהמ"ד דמוסד חינך אהלי תורה

417 טראוי עוועניו ברוקלין, ניו יארק
שנת חמשת אלפים ושבע מאות וחמישים וחמש לבריאה
שנת הקהל

"פתח דבר"

לכבוד יום ההביר "י"ט טבת דידן נצח (השביעי) [ועש"ק פ' שמות כ' טבת יום הילולא דהרמב"ם, ש"פ שמות, וכ"ד טבת יום ההילולא דאדה"ז], הננו בזה מוציאים לאור קובץ "הערות וביאורים" (גליון ז') ע"י תלמידי ישיבת אהלי מנחם.

ובזה הננו מודיעים שלקראת יום הגדול והקדוש "י' שבט" הבעל"ט - יום מלאת "מה" שנה לנשיאות כ"ק אדוננו מורנו ורבנו רוח אפינו משיח ה' - הננו מתכוונים להו"ל גליון חגיגי מוגדל של "הערות וביאורים", לרגל יום זה, ואשר ע"כ בקשתנו כפולה לכל אנ"ש והתמימים שיחיו לשלוח לנו הערות וביאורים, בתורת כ"ק אדוננו מורנו ורבנו, מתחיל וכפרט בעניני גאולת ומשיח, וכן בה"רשימות" שזכינו ונתגלו לאחרונה (כבחי' "תורה חדשה"), ובכלל בפשוטו של מקרא, נגלה, חסידות, רמב"ם, וכו' .

בכדי שהקובץ "גליון חגיגי מוגדל" יצא לאור בעתו ובזמנו, הננו בזה מבקשים לכל הכותבים החשובים שיחיו, שיכניסו הערותיהם וכו' (או בקופסה שבבית רבינו שבבבל, או ע"י הפאקס) לא יאחר מיום ד' ג' שבט הבעל"ט.

*

וכאן המקום להביע ת"ח ת"ח לכו"כ מאנ"ש והתמימים שיחיו ששלחו אלינו הערות וביאורים וכו', אלא שמצד סיבות טכניות לא עלה בידינו להדפיסם בקובץ הנכחי, ובעז"ה יודפסו בגליון (לכבוד יום הגדול) הבעל"ט.

*

ויה"ד שע"י מילוי רצונו הק' (כמבואר ביחידות לתלמידי התמימים שיחיו תשרי ה'תשנ"ב, ובכלל בכ"מ בשיחות הק') להדפיס חידושי תורה וכו', שזה יפעול קיום משאת לבנו ו"נזכה זעהן זיך מיט'ן רבי'ן דא למטה אין א גוף ולמטה מעשרה טפחים, והוא יגאלנו" וישמיענו נפלאות מתורתו של משיח, וכ"ז תיכף ומי"ד ממ"ש.

המערכת.

בי"ח

-יום הבחיר י"ט טבת -
כ"י טבת - ש"פ שמות - כ"ד טבת
היתשנייה

*
גליון ז' (תרפ"ג)

* * *

תוכן הענינים

	עניני גאולה ומשיח
4	מי שאינו מאמין בו וכו'
	רשימות
6	פריצות הסורג ע"י היוונים
8	י"ג השתחוואות
8	המבול לא חי בגדר עונש
9	שחוא מפני דק"ל (גליון)
12	בענין הנ"ל
16	הערות וציונים לחוברת ד'
17	מושבותיכם - יתורא דקרא (גליון)
20	הערות וציונים ב"רשימות"
21	הערות על חוברת ד'
22	בכל דרכיך דעחו - בעניני חול
	פשוטו של מקרא
24	מה רימו חקבי"ח למשה על מה שלקתה מרים
	חסידות
25	הערה בלקוי"ת ד"ה ולא תשבית
	נגלה
26	מצות כיבוד אב ואם - כיבוד מלך
29	ביאור שיטת אדח"ז בחיוב בדיקת חמץ
	שונות
30	מילואים לרשימה מאמרי דא"ח - אדמו"ר הצ"צ

*

מספר הטלפון - פאקס לשלוח הערות וביאורים: 771-4859

*

עניני גאולה ומשיח

מי שאינו מאמין בו וכו'

הרב יעקב לייב אלטיין
- תושב השכונה -

בלקוי"ש שופטים תשמ"ט (נדפס בדבר מלכות חידושים וביאורים בחלי מלכים) מבואר הצריכותא על שתי הראיות שהובאו ברמב"ם חלי מלכים פ"יא ה"א שמשיח הוא דבר המפורש בתורה (שלכן מי שאינו מאמין בו הרי הוא כופר בתורה ובמשה רבינו), רא"י הראשונה ממ"ש בפי נצבים ושב ה"א את שבותך, ורא"י השני מהנבואות דפרשת בלעם, כי בפסוק ושב גוי לא נתפרש שהגאולה באה על ידי מלך המשיח, אדרבה, לשון הכי הוא "ושב ה"א את שבותך גוי", ולכן צריך לחביא הנבואות דפי בלעם ששם נבא על מלך המשיח (כמבואר ברמב"ם שם). אבל לאידך לא הסתפק בנבואות דפי בלעם, כי כוונת הרמב"ם היא לחוכיח דמי שאינו מאמין בו כופר בתורה ובמשה רבנו שהרי התורה העידה עליו, כלומר, שעדות הזו אינה רק ע"פ פירושי פסוקי התורה שבתורה שבע"פ [אף שגם הכופר בתורה שבע"פ הוא בכלל כופר בתורה, מ"מ אינו דומה להכופר בתורה שבכתב] אלא "אלו הדברים המפורשים בתורה", ואילו בנבואות בלעם אי אפשר לומר שהדברים מפורשים בתורה שהרי הנבואות נאמרו בלשון משל וחידה (ובהערה 10 שם מביא מפי הראב"ע שפירש כל הכתובים רק על דוד), ורק בפסוק "ושב ה"א גוי" מפורש ע"ד הגאולה.

ולכאורה קשה סו"ס איך אפשר לומר דכל מי שאינו מאמין במלך המשיח יש בו הגדר דכופר בתורה ובמשה רבינו כיון דזה שמלך המשיח הוא הגואל את ישראל לא מפורש בתורה (ורק בתורה שבעל פה מפרשים כן הכתובים), ונהי דיש לו דין כופר בתורה בגלל כפירתו בפירושי הכתובים שבתורה שבע"פ, אבל ברמב"ם מפורש שיש לו דין כופר בתורה ובמשה רבינו שהכוונה בזה שכופר בתורה שבכתב ובדברים המפורשים בתורה.

ועלה על דעתי שאולי יש לתרץ זה בהקדם דברי הרמב"ם שם לאחר רא"י הראשונה מהכתוב ושב ה"א גוי, וז"ל "ואלו הדברים

המפורשים בתורה הם כוללים כל הדברים שנאמרו על ידי כל הנביאים", שלכאורה צ"ב מאי קמ"ל הרבמ"ם, וחרי זה כלל בכל התורה כולה דליכא מידי בנביאים וכתובים דלא רמיזי באורייתא (תענית ט, א), ולמה פירש זה הרבמ"ם כאן.

וני"ל דטובא קמ"ל הרבמ"ם, וכוונתו כפשטות המשך לשונו, דזה ש"כל מי שאינו מאמין בו לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר אלא בתורה ובמשה רבינו שהרי התורה העידה עליו", קאי גם על הכופר בהפרטים שנתפרשו רק על ידי הנביאים, דכיון ד"אלו הדברים המפורשים בתורה הם כוללים כל הדברים שנאמרו על ידי כל הנביאים", נמצא, דכשכופר בהם חרי הוא כופר גם במ"ש בתורה (שכוללים כל הדברים שנאמרו על ידי כל הנביאים). ואם כנים הדברים חרי מובן שכן הוא בנוגע להאמונה שהגאולה תבוא על ידי מלך המשיח דוקא.

אלא שכלאורה זהו חידוש נפלא. דהרי זה שליכא מידי דלא רמיזי באורייתא פשוט דלא בגלל זה חל על דברי נביאים וכתובים גדר של דברי התורה, דדברי תורה לחוד ודברי קבלה לחוד, ולמשל, מי שאינו מקיים מצוות פורים המפורשות במגילת אסתר עובר על מצוה מדברי קבלה ולא על דברי תורה אע"פ שמפורש בחז"ל רמז לאסתר מן התורה. משא"כ בנדו"ד נמצא דגם מי שכופר על איזה פרט אודות מלך המשיח שנתפרש רק בנביאים חל עליו גדר דכופר בתורה ובמשה רבינו כאילו שכופר בדבר המפורש בתורה שבכתב.

ולפום ריחטא אולי יש לחלק, דכאשר יש רק רמז בתורה שבכתב על דבר המפורש בנביאים וכתובים, אז פשוט דלא שייך לומר שיחול ע"ז גדר של ד"ת, משא"כ בנדו"ד שענין הגאולה מפורש בתורה שבכתב אלא שהפרטים נתפרשו רק בנביאים, והרי זה כמו כלל ופרט, שהפרטים חרי הם הפירוט והפירוש של הכלל, וא"כ לאחרי שהכלל מפורש בתורה שוב אמרינן דכל הפרטים שנתפרטו על ידי הנביאים הם חלקים מהכלל שבתורה שבכתב.

אלא שלכאורה לא מספיק, כי למשל גבי שבת שמפורש בתורה לא תעשה כל מלאכה וכו' ואח"כ יש מצוות שנתפרשו רק בקבלה כמו עונג וכבוד שבת. ועצ"ע.

ר ש י מ ו ת

- - - - -

פירצות הסורג ע"י היוונים

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
- ר"מ בישיבה -

בקונטרס רשימות (חוברת ג' ע' 30) כותב כ"ק אדמו"ר הכ"מ דברי התיווי"ט במדות פ"ב מ"ג שביאר דכיון דתנן (כלים פ"א מ"ח) דחליל מקודש שאין עכו"ם וטמא מת נכנסים לשם לכן פרצו היונים הסורג, כיון דזה נעשה בכדי להבדיל אותם מישראל עיי"ש, ומקשה ע"ז שהרי איסור זה שגזרו על עכו"ם שלא יכנסו להחיל הוא מ"ח דבר כמבואר בשבת יז, ב, וזה הי' משך זמן לאחר המאורע של חנוכה, א"כ איך אפשר לומר שאיסור זה היתה הסיבה שפרצו היוונים הסורג, עיי"ש.

ויש להעיר שכ"כ גם בשו"ת הרמ"ע מפאנו (סי' צ"ח) לאחר שביאר ענין הסורג ומביא שעכו"ם חס כזבין ולכן אסורין להכנס לחיל ממשך וז"ל: ואפשר שמטעם זה פרצו מלכי יון י"ג פרצות בסורג כנגד שבטי ישראל שהיו מבדילין עצמם מהם וכשחזרו וגדרום גזרו כנגדם י"ג השתחויות כי גדר גדול הי' להם כו' עכ"ל. וראה גם ברי"ן שבת כא, ב, שהקשה ג"כ כקושיית התוס' דאף אם הי' מונח בחותמו של כולם מ"מ דילמא נטמא בחיסט וז"ל: ולהיסט לא חיישינן אע"ג דנכרים מטמאים בחיסט כזב לפי שאם חסיטוהו היו שוברים אותו כו' עכ"ל, הרי דגם תרי"ן נקט בפשיטות שכבר נגזר עליהם אז טומאת זבין, וראה בח"י הרשב"א שם שהקשה קושיא זו ותירץ בתירוץ הראשון שמצאוהו בקרקע שאין לחוש לחיסט, א"י מגולה וקודם גזירה הי', הרי שהרשב"א מספקא ל"י מתי גזרו עליהם, וכן הוא במאירי שם.

ובנוגע לעצם הקושיא דכיון שטומאת עכו"ם היא מ"ח דבר איך שייך לומר שכבר בזמן החשמונאים היתה גזירה זו עליהם, חנה נוסף למ"ש המהרש"א (המובא בשו"ג) דמעיקרא גזרו רק אם ראו, ואח"כ גזרו אפילו בבן ט' שנה שראוי לראות אפילו אם לא ראה עיי"ש, (וראה גם ברי"ש זבים פ"ב מ"א שרוצה לחלק בגוי בין ראה או לא ראה לענין שריפת תרומה עיי"ש, דלפי המהרש"א יתבאר יותר דבריו כיון דסב"ל שהיו ב' תקנות נפרדות), ובסי'

ברית משה על הסמ"ג (חלכות חנוכה) האריך להקשות על המהרש"א עיי"ש.

ובביאורי הרא"ם על הסמ"ג שם וכן הפרי"ח ר"ס ת"ע חילקו באופן אחר דמעיקרא גזרו על העכו"ם להיות כזבים לקדשים, ואח"כ גזרו ב"ח דבר אף לתרומה, אי נמי מעיקרא גזרו לתרומה לתלות וחדר גזרו אף לשרוף דומיא דידים וארץ העמים, וראה גם בהגהות חשק שלמה שבת שם שכי"ב.

ולכאורה יש לדון בכל זה באופן אחר, דחנה בביאורי הרא"ם על הסמ"ג שם חקר איך טמאו היוונים השמנים אי נימא דעדין לא נגזרה גזירת טומאה על העכו"ם להיות כזבין, וביאר משום דבגדיהם מיתא מטמאי אפילו מקודם, ואיתא בתוספתא טהרות דכליהם בחזקת טמאי מת הם, דכיון דעכו"ם לא מזדחרי ממגע המת לכן סתם כליהם בחזקת טמאי מת הם, אי"כ כל הטהרות במקדש היו בספק מגע בגדיהם וטמאים מספק עיי"ש, וי"ל בכוונתו דחיישינן שנגעו במת ישראל ונטמאו בגדיו.

ולפי"ז הרי אפשר דכשגזרו בימי יהושפט דטמא מת לא יכנס לחיל משום שמא יכנס למחנה שכינה (רמב"ן חולין ב,ב, בשם תוס', רא"ש ריש תמיד בשם ר"י, מאירי סוטה כ,ב) י"ל דנכלל באותה גזרה גם עכו"ם כיון דכנייל בגדיהם הם החזקת טמאי מת והאיסור מן התורה הוא גם להכניס כלים טמאים למקדש כמ"ש הרמב"ם בח"ל ביאת המקדש פ"ג ה"ז (וראה בארוכה באנציקלופדי תל' כרך כ"י ע"י תא וחלאת) ולכן י"ל שבאותו הגזירה דבימי יהושפט נכלל גם עכו"ם מצד טומאת בגדיו משום אותו הטעם, וסב"ל להתווי"ט דמתניתין דכלים שאין עכו"ם וטמא מת נכנסים לשם הוא מימי יהושפט, וטומאה על העכו"ם עצמו שהוא עצמו דינו כזב וכי' נגזר ב"ח דבר, ולפי"ז נמצא דמ"ש חתוסי יו"ט אינו שייך לספיקת חתוסי בנוגע לטומאת זבין המטמא בחיסט, כיון דלגבי כניסה לחיל י"ל שהו"ע בפ"ע, ויל"ע בזה.

ויש להעיר עוד במ"ש בסי' סדר הדורות ח"ב ע"י 580 והלאה שהאריך להוכיח בכלל בנוגע ל"ח דבר שבעצם כבר נגזרו מתחילה אלא שנתרופפו הגזירות ועכשו חזרום ויסדום עיי"ש.

י"ג השתחוואות

ב) ובמ"ש כ"ק אדמו"ר הכ"מ דצ"ע שעדיין לא מצאתי ברמב"ם חיוב י"ג השתחוואות אלו, יש להעיר במ"ש הצפעי"נ (חלי חנוכה פ"ג הי"ג) בנוגע לחנוכה דמבואר בר"ח י"ח דמשחרב ביהמ"ק בטלה מגילה תענית, ומבאר שם לגבי חנוכה דעיקר החג אח"כ הוא משום נס הנרות כי כל היו"ט שחיו לישראל מחמת נצחונות המלחמה בטלו עיניש, ולפ"ז אולי י"ל גם הכא שהשתחוואות אלו קשורות עם נצחון המלחמה כמבואר בתו"ט שם (מובא בהערה 235) וברמ"ע מפאנו כנ"ל, ואינו דומה לנס הנרות שהוא נס בפ"ע, לכן נהגו רק בזמן בית שני ולא אח"כ ולכן לא הביאם הרמב"ם.

אבל ראה לקו"ש חט"ו ע"י 530 וח"כ ע"י 632 שכ"ק אדמו"ר הכ"מ הביא צפנת פענח זה, וכתב "אבל לע"ע לא מצאתי לו חבר וצעי"ג שהרי אומרים ועל הנסים". ולפ"ז י"ל דלא ניחא ל"י לתרץ שאלה הנ"ל לפי הצפעי"נ.

המבול לא הי' רק בגדר עונש

ג) בע"י 38 שם ביאר הענין דמבול שלא הי' רק גדר של עונש אלא בטול הבריאה מעיקרא כיון שלא נתקיים התכלית של הבריאה, ולכן דור המבול אין להם חלק לעולם הבא וגם אין נדונים (סנהדרין קז,ב) כיון שענינו הוא בטול הדבר מעיקרו ודין מורה שבאים בחשבון בגודל החטא וכפרתו ע"י העונש וכו' עיי"ש.

ויש להעיר ממ"ש בח"י הגר"ז ר"פ נח שמקשה במ"ש איש צדיק תמים הי' בדורותיו, דיש להבין דמחו צדיק ומהו תמים, ובתרגום כתב "נח גבר זכאי, שלים הוה בדרהו"י דצ"יב מה חס ב' ענינים אלו, ומבאר עפ"י מ"ש הרמב"ם (חלי תשובה פ"ג הי"א-ב) וכן כל העולם כולו אם היו עוונותיהם מרובים על זכויותיו מיד הן נשחתין שנאמר וירא ה' כי רבה רעת האדם, ונסתפק הגר"ז במדינה או בעולם דעונותיהם מרובים מזכויותהין דמיד היא אובדת מהו הדין בצדיקים שבה, ואין להקשות דאם הצדיקים אינם נאבדים אלא חיים, ורק הרשעים מתים אי"כ למאי נפקימי שנידונין בדין המדינה או העולם הרי בלאו הכי הרשעים ימותו מיד מצד עצמם עמ"ש הרמב"ם לעיל, וי"ל דנפקימי לענין הקרקע

שבת, שאם הוא מצד העולם גם גוף העולם נשחת משא"כ אם הוא מצד היחיד.

והביא רא"י לזה מע"ז ד,א, א"ר בר כחנא מאי דכתיב חלילה לך מעשות כדבר הזה לחמית צדיק עם רשע וחכתיב והכרתי ממך צדיק ורשע, בצדיק שאינו גמור אבל בצדיק גמור לא עיי"ש, ומבואר בזה דצדיק גמור אינו נכלל בדין המדינה או העולם, והביאור בזה הוא דמי שיש לו מיעוט עוונות כצדיק שאינו גמור ושייך אצלו ענין העונש, במילא שייך לחתפש בעונש העולם, משא"כ בצדיק גמור שאין לו עוונות כלל אינו שייך כלל בגדר עונש ובמילא אינו נכלל ואינו מצטרף בעונש העולם כלל, ולפי"ז ביאר הא דכתיב בנח צדיק תמים ומתרגמין זכאי שלים, דזכאי היינו שהוא זכאי בדין מצד רוב זכויות, אבל עדיין קשה שה"י צריך להצטרף עם כל העולם, ולזה כתיב תמים דהיינו "שלים" שה"י צדיק גמור ולכן לא נידון עם כל העולם וניצול, אבל מסיים דצ"ע מחך דסנהדרין קח,א, דמבואר דאף על נח נחתך גזר דין אלא שמצא חן בעיני ה', ומונח דגם נח נח בעצם בכלל ברוב העולם אלא שמצא חן בעיני ה' ועשה עמו לפנים משורת חדין עיי"ש.

ולפי מה שנתבאר בהרשימה דחלוק סתם עונשין מענין המבול שה"י באופן אחר לגמרי שה"י ביטול כל הבריאה כני"ל, י"ל דליכא דוגמא כלל מחך דע"ז [דצ"ג אינו נכלל בעונש המדינה] לחא דנח, דשם כיון דזהו רק בגדר עונש שפיר י"ל דצדיק גמור אינו מצטרף, משא"כ בענין המבול כיון דאינו רק ענין של עונש שפיר ח"י צריך להצטרף אלא שמצא חן כ"ו ואי"כ סתירה מחך דסנהדרין להך דע"ז, כי הגמ" דע"ז איירי בנוגע לעונשין, ואילו הגמ" סנהדרין איירי בנוגע להמבול, וראה גם לקו"ש פ' נח תש"נ.

* * *

- שהוא מפני דק"ל- (גליון)

א' מאנ"ש
-קראון הייסט-

בקובץ הערות וביאורים גליון ו' (תרפ"ב) ע' 16 נעמד אי
חלמ"דים (ש.ה.) על המבואר בחוברת ג' דחרשימות ע' 4, "הא

דבערובין (נג, א) מבקש השי"ס סיבות לזה שבני גליל לא נתקיימה תורתן בידן, שהוא מפני דק"ל, דאיפכא היי צ"ל וכו", וכותב:

ובחזרה 16 פי' הר"ת - דלא קפדי לשונם היינו שזוהו התירוץ דהגמי ואח"כ מבאר הקושיא.

ולכאורה קשה לפרש כזה דהא בגמ' שם יש גם תירוצים אחרים וגם למה יאמר התירוץ לפני שמבאר הקושיא ובפרט שמסיים "ועיז מתרץ" וכו' ולכאורה נראה יותר לומר דהפ"י בהר"ת הוא דקשה ל"י ומבאר הקושיא. (וכמובן גם שהר"ת הוא דק"ל ולא דלק"ל, ופשוט), עכ"ל.

ובחקדמה - שכפי הנראה לא קפיד הכותב הנ"ל לשונו [הן בנוגע לסגנון הלשון, והן - גי' עיקר - בנוגע לסימני הפיסוק שנעדרו לגמרי] בכתיבתו הוא, והוא כנראה כתוצאה מזה משום שלא קפיד בלשון הרב (כולל ובמיוחד בסימני הפיסוק, שהם חלק בלתי נפרד מסגנון הלשון, כפשוט).

ותחלה נפרש בפרטיות דברי השואל, ואח"כ נתרץ שאלותיו דבר דיבור על אופנו:

בראשית דבריו מקדים "שזוהו התירוץ דהגמי ואח"כ מבאר הקושיא", כלומר, לפי פיענוח הר"ת "דק"ל", "דלא קפדי לשונם", נמצא שרבינו מביא תחילה התירוץ דהגמי ואח"כ מבאר הקושיא (דאיפכא היי צ"ל כו'), ולכאורה הוא דבר תמוה. וכפי שמוסיף בהמשך דבריו (בקושיא הב'): למה יאמר התירוץ לפני שמבאר הקושיא ובפרט שמסיים "ועיז מתרץ".

אח"כ מקשה: "קשה לפרש כזה", ובשתים: (א) דהא בגמ' שם יש גם תירוצים אחרים, (ב) למה יאמר התירוץ לפני שמבאר הקושיא ובפרט שמסיים "ועיז מתרץ".

אח"כ מסיק: ולכא' נראה יותר לומר דהפ"י בהר"ת הוא דקשה ל"י ומבאר הקושיא.

ואח"כ מוסיף (בחצעי"ג): "וכמובן גם שהר"ת הוא דק"ל ולא דלק"ל, ומסיים: "ופשוט".

[ועצ"ע כוונתו במ"ש "ופשוט" - אם קאי רק על המוסגר, או גם על כללות הערתו (אף שדוחק קצת, שאז חי' צריך לכתוב זה אחר החצעי"ג, וק"ל)].

ובמה דסיים אתחיל:

א) מ"ש שהר"ת הוא דק"ל ולא דלק"ל - לא הבנתי: דלק"ל - מאן דכר שמ"י! ואם כוונתו שלפי הפיענוח "דלא קפדי לשונם" חי' צ"ל הר"ת דלק"ל ולא דק"ל - אין הכרח בדבריו כלל, שהרי כתיבת ר"ת אינה ע"פ המסורה (!), ובפרט כאשר מרבים בר"ת כדי לקצר בכתיבה עד כמה שאפשר (כמודגש בסגנון רבינו בהרשימות), וגם בר"ת שאינם רגילים ומקובלים [ולדוגמא - ברשימה זו - דא"ע ענחמ"ז, ד"ד ד"ת] - שלכן משתדלים לפענחם לחקל גם על בני תורה שרגילים בר"ת.

ב) בנוגע לקושיא האי, "דהא בגמ' שם יש גם תירוצים אחרים" - תמה תמה אקרא: הוא בעצמו מעתיק (בקושיא הבי') ובפרט שמסיים "וע"ז מתרץ". וניתי ספר וניחזי הסיום שם: "וע"ז מתרץ שלא תקפידו כן" - אף שבגמ' שם יש גם תירוצים אחרים! ומאי אולמי' דהתירוץ - שעליו מקשה - מחקושיא - שמקשה עליי?!

ג) ולגופו של ענין - פיענוח הר"ת "דק"ל כאן:

דעת לנבון נקל שגם חברי המערכת שפיענחו הר"ת הנ"ל היו יכולים להעלות על דעתם ה"סברא" שאפשר גם לפענח "דקשה ליי", ואעפ"כ סבירא לחו שהפיענוח הוא "דלא קפדי לשונם", והוא, מפני שהשתדלו להקפיד על לשונן וסגנון הרב - "מבקש הש"ס סיבות לזה שבני גליל לא נתקיימה תורתן בידן, שהוא מפני דק"ל, דאיפכא חי' צ"ל וכי":

התיבות "שהוא מפני דק"ל", (ובתוספת פסיק) - דוחק גדול לפרשם כהתחלת הביאור א"תא שמבקש הש"ס סיבות" (שהוא מפני דק"ל דאיפכא חי' צ"ל כו"י), בגלל: (1) אריכות הלשון ביותר - בה בשעה שהי' יכול לכתוב בקיצור (כדרכו): "מבקש הש"ס סיבות לזה שבני גליל לא נתקיימה תורתן בידן, דאיפכא חי' צ"ל כו"י, וגי' התיבות "שהוא מפני דק"ל (דקשה ליי) - מיותרות! ולכל היותר חי' יכול לכתוב "מפני שאיפכא כו"י,

והתיבות "שהוא .. דק"ל" מיותרות. (2) ועיקר: הפסיק שלאחרי התיבות "שהוא מפני דק"ל", - בהתחשב עם העובדה עד כמה מדויקים סימני הפיסוק (במכתבי תורה בכלל, ובפרט) בסגנון הלשון דהרשימות - מדגיש ההפסק בין התיבות "שהוא מפני דק"ל", לחתיבות "דאיפכא הי צ"ל כו", הפסק גם בתוכן הענין.

ולכן, יותר נראה לומר - ובפשטות - שהתיבות "שהוא מפני דק"ל" הם המשך הפיסוקא "מבקש הש"ס סיבות לזה שבני גליל לא נתקיימה תורתן בידן", "שהוא מפני דק"ל", כלומר, רבינו אינו מסתפק באמירה סתמית ש"מבקש הש"ס סיבות לזה", אלא מוסיף ומפרט גם הסיבה, ובתוספת פסיק, כי זוהי חוספה גם בתוכן הענין, שהצורך לבקש סיבות הוא עד כדי כך שמוצאים סיבה תמונה, לכאורה, "שהוא מפני דלא קפדי לשונם", שעל זה מקשה הש"ס "מידי בקפידא תליא מילתא" [ולכן מסיק באופן אחר: "אלא.. דלא דייקי לישנא.. שלא גמרי מחד רבה.. דלא גלו מסכתא כו"י] - שבזה מודגשת יותר הצורך בהמתקת הא דמבקש הש"ס סיבות לזה.

[ועפ"י מתורצת גם קושייתו של הנ"ל למה יאמר התירוץ לפני שמבאר הקושיא]. וק"ל ופשוט.

בענין הנ"ל (גליון)

הת' מנחם מענדל וייסבערג
- חלמיד בישיבה -

בהמשך להערה הנ"ל בנוגע להר"ת "דק"ל", הנה ישנם ב' אופנים לפענח הר"ת, (1) דקשה ליה, (וכיו"ב). (2) "דלא קפדי לשונם.

וצדדי הספק:

עיקר הקושיות על אופן הראשון:

[א] לפי"ז יוצא יתור ואריכות הלשון בשעה שהי אפטר להשמיט לגמרי התיבות "שחוא מפני דק"ל" (או עכ"פ התיבות "שחוא.. דק"ל").

[ב] ועיקר, ה"פסיק" קשה. הן ה"פסיק" המפריד בין התיבות "בידן, שחוא", והן - ועיקר - ה"פסיק" המפריד בין התיבות "דק"ל, דאיפכא", שצירוף פסיקים אלו יוצר הפרדת התיבות "שחוא מפני דק"ל" מרציפות תוכן הדברים, שלכן מסתבר יותר לפענחם שחם - דבר בפ"ע - ת"י הגמ'.
עיקר הקושיות על אופן השני:

[א] פענוח ר"ת זה, בדרך הרגיל (וגם בכתבי כ"ק אדמו"ר הכ"מ - כמובן), הוא: "דקשה ליח" (וכיו"ב), ולכן לא מתיישב לפרשו באו"א: הן (1) מצד עצם השינוי, והן (2) שאם הי רצונו חק' על תיבות אחרות (-ולא "דקשה ליח") לא מסתבר כלל לרמזם בר"ת אשר פענוחו הרגיל ומפורסם הוא: "דקשה ליח".

[ב] אם חי' כוונת הר"ת להתיבות "דלא קפדי לשונם" הו"ל לכתוב "דלק"ל", (שחרי, אם נפרש "דק"ל" כאופן השני, אז באותו האופן נוכל לאמר שחרי"ת ד"דקשה ליח" יחי' "ד"ל", ופשוט שזה (1) לא מצוי, (2) אינו מסתבר, (3) דוחק גדול.

ואם כבר נכנס בדוחק כזה אז נפרש (לשיטתנו) שחרי"ת ד"דק"ל" יחי': "דקשה לחשי"י")

ואף שבדוחק אפשר שיהי (בהרשימות, עכ"פ) ר"ת לתיבות הנ"ל בהשמטת ה"למ"ד", אבל מובן, שנאמר כן רק: (1) בדוחק, (2) כאפשרות שניי, (3) כשאין ר"ת חילופי המתאים לתוכן הענין. משא"כ בנדו"ד שאין צורך לדחוק ויש ר"ת פשוט.

[ולחעיר, לפי אופן השני למה לא קיצר בר"ת בשאר ה"רשימה" ולדוגמא [- בקטע הראשון -] "מש"יכ" - "מ"ש"י, "דאלתה"יכ" - "דלת"י", "בלאה"יכ" - "ב"יח", "דאפ"ל" - "ד"ל"י. והרשימה ארוכה].

הערות וציונים לחוברת ד'

הרב מיכאל אהרן זעליגזאן
- מגיד שיעור-אהלי תורה -

בקשר לחגילוי חדש שזכינו לזה בימים האחרונים, רשימות
חוברת ד', הנה יש בזה להעיר:

ע' 3: מאמר שחורה אני גוי: ראה המשך תעריב ח"ג: אישנח.
איתמא. איתנח. איתשב. (כללות המשך הענינים, שם).

נסיון ובירור: נתי בסהמ"צ לחצ"צ ענין נסיונות. לקו"ש
ח"ד ע' 1222. פורים תשי"ט סי"ח. סח"מ מלוקט ח"א ע' קפז.

ע' 7: בהערה 7 (חיי שרה תשט"ו) צ"ל: סי"ו.

ע' 9: סליחות (בעשי"ת): ראה המלך במסיבו-ח"ב, ע' כב.

ע' 11: מתנה ע"מ להחזיר: נתי בשיחת שמחבה"ש תשכ"ב סי"ח.

ע' 12: נענועים: מנהג רבותינו: שיחת שמחבה"ש תשכ"ג
סי"ג.

שם: יג הדסים: כן חיתה הנהגת כ"ק אדמו"ר הכ"מ בשנת
תשי"א - ראה ימי בראשית ע' 263.

ע' 13: שמיני עצרת - הסדר אצל אדהרש"ב: ראה אג"ק
אדהר"צ ח"ג ע' תב.

שם: מנהגים בעלי' לתורה: ראה היום יום די אלול.

ע' 14: תשליך: ראה המלך במסיבו ח"ב ע' כ' ושי"נ.

* * *

מושבתיכם - יתורא דקרא (גליון)

הרב חנוך שערסאהן
- תושב השכונה -

[א]. ברשימות חוברת ג' ע" 4, זלח"ק:

"בעי ר"ז חטין דנס מחו לשתח"ל, משום דכתיב ממושבתיכם וחוא מיותר, ועוד דבודאי גם בחו"ל ישנס חטים הדומים באיכותן לחטי א"י, ואעפ"כ קפיד קרא אמושבתיכם, וע"כ מיבעי ל"י אם חקפידא שלא יהי מחו"ל, או שיחי מא"י, אבל בנדו"ד איצטרך ש"ז למעוטי שאר שמנים ומני"ל למעוטי שמן נס".

ובגליון העבר הקשה הרב אי"ב שי גערליצקי ממ"ש ממושבתיכם היא מיותר, והלא אינו מיותר, כי בא לאפוקי חו"ל. ונשאר בצ"ע.

[ג]-וא"כ במה שונה "מושבתיכם" דשתח"ל מ"זית" דשמן, דשתיחם באים לאפוקי דבר: מושבותיכם לאפוקי חו"ל וזית לאפוקי שאר שמנים. וממילא, כמו שבשתח"ל שואלת הגמרא אם חטין דנס נתמעטו אם לא, כי יש מקום לומר שגם חטים דנס נתמעטו, כמו"כ יש לשאול בנוגע לשמן נס, ויש מקום לומר דאולי נתמעטו ע"י שהקפיד חכתוב שיחי שמן זית דוקא].

[ב]. ואולי י"ל שחילוק עיקרי יש בין תיבת זית לתיבת מושבותיכם:

דחנה זה ש"מושבתיכם" קאי על ארץ ישראל, ולאפוקי חו"ל, אינו חפי תיבת מושבותיכם. כי זה ששתי הלחם צ"ל מא"י דוקא הוא דבר חשרוי בפלוגת התנאים, וכמבואר במנחות (בהמשך להמשנה בדף פג ע"ב) שלפי שיטת ר' יוסי בר רבי יהודה "מושבתיכם" פירושו: "כל מקום שאתם יושבים".

ונוסף לזה, הלא הוא גמרא ארוכה בקידושין (דף לו ע"א ואילך) בנוגע לדין חדש, האם אסור גם בחו"ל. דר' ישמעאל סובר דמותר בחו"ל "בכל מושבותיכם" שהוא בכל המקומות, וכן לקמן שם (לו ע"ב) - "מושב דכתב רחמנא גבי חלב ודס [תנוהג

בכל מקום] למה ל"י וכו' "מושב דכתב רחמנא גבי מצה למה ל"י וכו' ע"ש.

[ולחעיר צברמב"ם נפסק בחלי מאכלות אסורות שחדש אסור מן התורה בחו"ל (ועד"ז בשו"ע אדה"ז סי' תפט סכ"ט ע"ש), אף שפסק בחלי תמידין ומוספין ששתי הלחם אינם באים מחו"ל דכתוב ממושבותיכם ע"ש ואכ"מ].

- ומכיון שתיבת מושבותיכם אינו מתפרש דוקא בא"י (דכנ"ל, בחלכה דחדש, שחפ"י במושבותיכם הוא להיפך - גם בחו"ל), אי"כ מחיכן יודעים למעט חו"ל בדין שתה"ל. - ועכצ"ל שהוא מיותר, ומיתורא דקרא אנו למדים למעט חו"ל (כי לולא זאת, הייתי אומר שהוא כמו כל חקרבות שמביאים מכל מקום שהוא ואין הקפדה [חוץ מעומר שיש לו לימוד מקרא אחר], וא"כ ממושבותיכם הוא מיותר).

[ג]. ואולי יש לומר ביתר הסברה קצת:

מובן בפשטות שכשכתוב בקרא "לחם" הכוונה היא פירוש הפשוט: שיביאו לחם ולא מים. ועד"ז כשכתוב שמן, הכוונה שידליקו שמן ולא שעוה.

ועד"ז כשכתוב שמן זית, הכוונה ג"כ כפשוטו: ש"ז ולא שמן אפרסמון או כו'.

וחיינו כי חלי זית אומר לי איזה סוג שמן מדובר כאן. והוא כמו תיבת שמן עצמו שאינו "תנאי" בדין ההדלקה כ"א הוא חדין עצמו, כלומר, חדין הוא שידליקו שמן. ועד"ז חדין הוא שידליקו שמן זית, שאין זית תנאי נוסף בדין השמן.

משא"כ בדין שתה"ל, שכתוב בקרא שיביאו לחם, חנה מ"ש אח"כ מ"מושבותיכם" אינו מתאר איזה סוג לחם (כמו לחם של חטים ולא של שעורים) ואינו דין בעצם הלחם, כ"א הוספת תנאי על עצם חדין כלומר, שהלחם שידענו דינו כבר, יבוא ממקום פלוני - דבר שאינו קשור עם הלחם עצמו.

וי"ל שזהו החילוק יסודי בין ש"ז לשתה"ל:

שייז מכיון שאין כאן "תנאיי" בדין השמן, כ"א תיאור איזה שמן, אין לנו למעט שמן נס - כי גם שמן נס הוא שמן זית אמיתי, ומה לי אם נתחוו ע"פ לבושו ודרכי הטבע ונסחט מן הזית, או נתחוו בדרך נס בלי שיצטרך לחיות תחלה בזית.

והוא ע"ד דוגמא שבריאת אדם הראשון הי' באופן שנברא אדם שלם (כבן עשרים) מלכתחלה, מבלי שיצטרך לעבור חסדר דעיבור וכו', ובפועל הי' בן יומו בלבד. ועד"ז בענין השמן שע"י נס, שחוא שמן זית אמיתי מבלי שיצטרך לעבור חסדר דלחיות בתוך הזית ולחיות נסחט כו'.

משא"כ בשתי הלחם, שמ"ש מושבותיכם אינו תיאור בדין החיטים עצמם, כ"א תנאי שצ"ל מא"י, א"כ ניתן לחקור אם נתמעטו חיטי נס (-אם התנאי הוא לשלול היפוכו או תנאי חיובי שיהי' כך דוקא).

ואם איתא כנ"ל, אפשר להוסיף שעפ"י יומתק יותר המשך חרשימה - "וגדולה מזו מצינו וכו" - שבקטע זה מביא רא"י שאע"פ שנברא ע"י נס, הי"ה נקרא באותו שם כמו אם הי' נברא ע"י טבע. כלומר שמכאן רא"י שהתואר בקרא הוא תואר לעצם הדבר ולא תנאי התלוי באופן המצאתו וכיו"ב. וכמו חדוגמא (שם) דעוגת רציפס שהוא סוג עוגה, ולא נוגע אם בפועל נאפתה ע"י הרצפה. ועד"ז שמן זית הוא סוג שמן ואינו נוגע אם נסחט בפועל מזיתים. וממילא גם שמן שע"פ נס ודאי בכלל שמן זית יקרא.

[ולפ"י ניתן לחסיק בדי"א, שבכל מקום שנמצאת חקירה (כגון דא בחיטין), האם הכוונה שיהי' כך או שלא יהי' כך (-שלילת החיפך, או חיוב שיהי' כך דוקא), שזהו דוקא בדברים שהם בגדר תנאי נוסף על עצם הדבר. משא"כ כשכתוב תיאור הדבר עצמו, אז אין מקום, לכאורה, לחקירה זו.

וי"ל באופן אחר קצת שחקירה מסוג הנ"ל הוא כשהתנאי אינו מפורש להדיא, ונלמד ע"י יתורא דקרא (כבנדו"ד) או ע"י לימוד אחרינא וכו'.

הערות וצינונים ב"רשימות"

א' מהחמימים
- אה"ק -

בחברות הרשימות שיצאו לאור לאחרונה:

א) עי"ד החערות וצינונים שהמערכת מוסיפה הי"ז דבר ברור שלולי זאת לא היו יכולים ללמוד זאת ות"ח ת"ח מקול"ע ל"מערכת אוצר החסידים" על העבודה הנפלאה שמכניסים בזה.

ב) רציתי להעיר כמה הערות:

חברת א': עי' 11 "כאשר עוברה" אולי כדאי לציין לברכות כט, ב.

חברת ב': עי' 14 שו"ח כ"ק - נדפס "כ"ק מו"ח אדמו"ר אד"ש, ולכאורה תיבת "אדמו"ר" מיותר וכדאי שה"מפענחי צפונות" יברו עוח"פ בהכת"י.

חברת ד': עי' 7 "הפיסקא היתה מתחלת" אולי כדאי לציין לזוהר חלק ג' דף צד עמוד ב'.

עי' 19 קטע "מהרשני"ע אמר" ציינו בהערה שבקטע זה הושמטו תיבות אחדות. והוא פלא דהרי בסי ימי מלך ח"א עי' 230 נעתק הקטע בשלימותו וצילום הכתי"ק בצדו ומדוע השמיטוהו. ולחביבותא דמילתא אעתיקו כאן (להעיר שאין רואים בצילום הכתי"ק (שבספר "ימי מלך") את הנקודות בבירור לכן לא אעתיק הנקודות) וזלח"ק:

"מהרשני"ע אמר: מ"דארף נעמען דעם מתנגד, איינוויקלען אין א מאשינאווען טלית, געבען עם א קרפירער אתרוג, באגיסען מיט פסח'דיגע בראנפען..."

ולא באתי אלא להעיר.

הערות על חוברת ד'

הח' ישראל מרדכי הלוי קאזמינסקי
- תושב השכונה -

מלבד יתי' זה... דחינו כי אוכלים שאר דברים אבל אין
אומרים יה"ר כ"א על אכילת תפוח בלבד.

תקע... ר' ש"פ זאלמאנאווי הי"ד, הוא הי' תבעל תקוע כאשר
אדמו"ר הרי"צ ני"ע הי' בפולין.

לאכול בבי' ידים... כן כותב ב"בית רבי" (לה"ק) מדור
אדח"ז (עמוד 172) כי אדח"ז ני"ע הי' דרכו בערב יוחכ"פ ליטול
האכילה בבי' ידים.

על שאלתי... שמעתי מהרה"ח רשי"ח שי' כי פעם אי שאל מכו"ק
אדמו"ר חכ"מ באם במותאי יוחכ"פ מחלפים הנעלים ומברכים שעשה
לי כל צרכי או לא וענה אשר שאל את זה מפני כ"ק חתנו, והוא
ענה לו אשר שאל את זה מאביו (אדני"ע) והוא מאדמו"ר מהרי"ש
ואדמו"ר מהרי"ש מאדמו"ר הצ"צ והוא מאדח"ז וענה לו אז מען
טוט איבער נאר א ברכה סיאיז דא צייט ביז מארגן (מחלפים)
ולברך יש זמן עד מחר).

אמר לי... חנה בחיומן של הרה"ג חרה"ח ר' ישראל
דזייקאבסאחן כתוב אשר כאשר הוא חשיג בשביל רבינו ני"ע לולב
בחג הסוכות תרי"צ אמר לו נישט צו קורץ אדער לאנג (לא יותר
מדאי קצר או ארוך).

תניא תר"ס... ב"אידישע היים" מס' 50 מספר אשר הוא שמע
מהרה"ח דוד שיפרין ע"ה מזכיר של אגודת חסידי חבי"ד אשר הוא
שמע החסיד ר' זלמן ראזענבוים ע"ה (אחיו של החסיד אברהם חיים
ראזענבוים ע"ה) אשר הוא כז"ר ע"ה חיקר בלויבאוויטש אצל
אדמו"ר מהורשי"ב ני"ע והוא סיפר לו כי לחדפיס חני"ל (תרי"ס)
חרבי ני"ע (חרשי"ב) עבד ארבע חדשים ותיקן כאלף תיקונים.

בכל דרכיך דעהו - בעניני חול

הרב שלום חריטאנאוו
- משפיע בישיבה -

ברשימות חוברת גי עי 15 "עיד המוסר אפי"ל: חזונית איש ישראל, בכל דרכיך דעהו, וי ימים תעשה מלאכתך. פניי חביד, שאינו שייך אלא לאלקות, כי צ"ל יגיע כפיך דוקא, יום חשבת".

ולכאורה: בד דייקת שפיר יש בזה חידוש נפלא. ובחקדם: מבואר בכ"מ (לקו"ש ח"י עי 104 ואילך. וש"נ) שעבודת האדם בעניני חול הוא בבי אופנים:

א) "כל מעשיך יהיו לשם שמים" - שחמעשה עצמה היא מעשה של חול (מעשיך), אלא שהכוונה בזה בשביל ענין דקדושה, ענין אלקי (לשם שמים).

ב) למעלה מזה, "בכל דרכיך דעהו" - שאעפ"י שחמדובר הוא ג"כ בעניני חול, בכ"ז הדברים הגשמיים עצמם, מביאים אותו ל"דעהו" ידיעת אלקות. ועד לדרגה הכי עליונה שבזה - שהגשמי אינו נרגש.

ועפ"ז חמדובר בכ"מ שצ"ל יגיע כפיך דוקא (ולא ראשיך) שייך לכאורה דוקא כאשר עבודתו היא באופן ד"וכל מעשיך יהיו לשם שמים". אבל כאשר עבודתו הוא באופן ד"ובכל דרכיך דעהו" שמשתמש בענינים הגשמיים בכל תוכנם רק בבחי' "דעהו" ואינם מציאות לעצמם. הרי על ה"דעהו" אין שייך לומר שיהי' באופן דיגיע כפיך דוקא, כיון שאין כאן מציאות שצ"ל בלא לב ולב, כי הוא מתעסק כל כולו ב"דעהו".

אבל מחמשך חלשון בהרשימה משמע שגי' צ"ל בלא לב ולב, יגיע כפיך דוקא.

וצריך ביאור: מכיון שהוא עסוק כל כולו ב"דעהו" למה צריך לחיות זה באופן דבלא לב ולב, יגיע כפיך דוקא?

ואולי י"ל בזה: מכיון שה"דעהו" הוא "בכל דרכיך" בעניני חול, הרי הוא יודע את אלקות כפי שנתצמצמם כביכול בגדרי העולם, ולא אלקות כפי שהוא מצד עצמו. כלומר, אף שאין כאן מציאות נוספת מלבד אלקות, ורק שכוונתו בשביל אלקות, אלא יתירה מזו, שכל כולו הוא מונח בה"דעהו", אבל ה"דעהו" גופא הוא כפי שהוא מלוכש בלבוש העולם, ולא אלקות כפי שהוא לבוש.

ולכן: גם עבודת האדם הוא דוגמת זה: דזה שהוא מתבונן בהעולם לידע אלקות ה"דעהו" הוא לא בעצמות החב"ד אלא "כפיך", שכל השייך למצות, ולמעשה: ועצמות החב"ד שלו מונח באלקות כפי שהוא בעצמותו.

...

פ ש ו ט ו ש ל מ ק ר א

מה רימז הקב"ה למשה על מה שלקתה מרים

הרב וועלוועל רוזנבלום
- תושב השכונה -

בפירש"י ד"ח מצורעת כשלג (ד,ו): אף באות זה רמז לו שלשון הרע ספר באומרו לא יאמינו לי לפיכך חלקחו בצרעת כמו שלקתה מרים על לשון הרע, עכ"ל.

בהשקפה ראשונה הפירוש בפירש"י זה הוא: שחקב"ה רצה לרמז למשה שדיבר לשון הרע כמו שמרים דברה, ולכן נלקה בצרעת כמו מרים. דהיינו, שכשראה משה הצרעת על ידו נזכר במה שנעשתה למרים.

אבל לכאורה אין יכולים לפרש כן פירש"י:

שהרי מעשה זה שנלקה מרים בצרעת הי' כבר משך זמן אחר יציאת מצרים, כמסופר בסוף פרשת בחעלותך, ואיך ידע משה מזה עכשיו קודם יציאת מצרים.

ואם כן **מנצח**ים לומר, שזה שאמר רש"י "כמו שלקתה מרים על לשון הרע", **אין** הפירוש בזה שרצה חקב"ה לרמוז למשה על מה שלקתה מרים.

שכנ"ל, מעשה זה עם מרים עדיין לא אירע, ואינו שייך שהקב"ה ירמוז למשה על זה בלי לחודיעו תחילה על זה ברוח הקודש או נבואה וכדומה.

ולא מצינו שום רמז לזה.

ועל כרחך צריכים לפרש שזה שאמר רש"י "כמו שלקתה מרים על לשון הרע" הפירוש בזה הוא, שרש"י מפרש כוונת חקב"ה, למה הלקתו בצרעת, לפי שכן לקתה גם מרים בצרעת.

ומה שאמר רש"י בתחילת דבריו "רמז לו", על כרחך צריכים לפרש שהיות ש**מסתמא** כבר ידע משה שהטעם שהמצורע נלקח בצרעת הוא מפני שדיבר בלשון הרע כמו שפירש"י בפרשת תזריע בד"ה בדרך ישב (יג,מו): ...חואיל וחוא הבדיל בלשון הרע וכו'.

לפיכך כשלקח משה בצרעת הבין שזה משום שדיבר בלשון הרע.

אבל לפרש שפירש"י באופן כזה, נראה הוא דחוק מאד:

א] העיקר חסר מן הספר, דהיינו שמה שהי' הרמז למשה בזה שלקה בצרעת אין רש"י מפרש.

ולומר שרש"י סמך כאן על מה שפירש בפרשת תזריע שהמצורע נלקח בצרעת מפני שדיבר לשון הרע הוא דחוק מאוד.

ב] למה נוגע כאן לרש"י לפרש כאן "כמו שלקתה מרים על לשון הרע", ומה מתרץ רש"י בזה.

ג] למה אין מפרש "כמו שלוקח מצורע על לשון הרע",

דהיינו, למה אין רש"י מפרש דכוונת חקב"ה הי' כמו שמשה באמת הבין.

ואולי אפשר לומר שרשיי לא רצה לפרש שכוונת הקב"ה הי' ללקות משה בצרעת כמו שלוקה מצורע על לשון הרע מפני:

(א) כוונת משה לא הי' לדבר לשון הרע, משא"כ מי שלוקה בצרעת.

ולכן אומר רשיי "כמו שלקתה מרים", שגם מרים לא נתכוונה לדבר בלשון הרע, כמו שפירשיי בפרשת בהעלותך ד"ה ותדבר מרים ואחרן (יב, א): ...ומה מרים שלא נתכוונה לגנותו וכו'.

(ב) מצורע שמקבל עונש על לשון הרע הוא מפני שהבדיל בין איש לאשתו ובין איש לרעהו כמו שפירשיי בפרשת תזריע ד"ה בדד ישב (יג,מו).

משא"כ דיבורו של משה הי' רק עם הקב"ה.

ח ס י ד ו ת

הערה בלקו"ת ד"ה ולא תשבית מלח

הת' חיים א. זלמנוב
-תלמיד במתיבתא-

בלקו"ת ד"ה ולא תשבית מלח, ס"א (ויקרא די ע"א), מבואר שם ששכל אינו עצם הנפש כי יש בו כו"כ שינוים, ומביא ראיי (בסוגריים) ממוח התינוק שהוא קטן והולך ומתגדל במשך השנים (בגשמיות), שמזה מובן שיש שינוים בשכל. וצריך להבין, הרי המוח הוא רק כלי לקבל אור השכל, אבל השכל עצמו הוא תמיד בשווה, והשינוי הוא רק במוח הגשמי!!

והעיר לי אחד שאפשר לתרץ, ישמכיון שאומרים שיש שינוי במוח הגשמי, מורכחים לומר שיש גם שינוי באור השכל כי אלמלא המוח הגשמי לא הי' השכל מאיר כלל וכלל, רק ע"י המוח, שמקבל אור מהשכל, יש ענין (בפועל) של אור השכל. ולכן, כשיש שינויים במוח (הכלי) יש במילא ג"כ שינוי בחשכל.

הערת המערכת: וראה בארוכה בסה"מ רני"ט ע"י לב. ובכ"מ.

* * *

נ ג ל ה

- - - -

מצות כיבוד אב ואם - כיבוד מלך

הת' דוד שמוקלער
- תלמיד בישיבה -

הרמב"ם בחלי מלכים פ"ג ח"ט פוסק וז"ל:

המבטל גזירת המלך בשביל שנתעסק במצוות אפי' במצוה קלה
הרי זה פטור דברי הרב ודברי העבד דברי הרב קודמין, ואצ"ל
אם גזר המלך לבטל מצוה שאין שומעין לו, עכ"ל.

ובחלי ממרים פ"ו הלכה י"ב כותב:

מי שאמר לו אביו לעבור על ד"ת בין שאמר לו לעבור על
מצות ל"ית או לבטל מצות עשה אפי' של דבריהם הרי זה לא ישמע
לו שנאמר איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו כולכם
חייבים בכבודי וממשך שם בחלכה י"ג אמר לו אביו השקני מים
ויש בידו לעשות מצוה אם אפשר למצוה שתעשה ע"י אחרים תעשה
ויתעסק בכבוד אביו שאין מבטלין מצוה מפני מצוה ואם אין שם
אחרים לעשותה יתעסק במצוה ויניח כבוד אביו שהוא ואביו
חייבים בדבר מצוה, עכ"ל.

והנה מצינו כאן כמה שינויים בין חלי מלכים לחלי ממרים:

(א) אם אמר לו אביו לעבור על מצוה.. הרי זה לא ישמע לו,
צריך הרמב"ם להביא ע"ז פסוק שנא' איש אמו .. כולכם וכו'
(ומשמע דבלי פסוק לא היינו יודעים דלא ישמע לו). ובחלי
מלכים כתב הרמב"ם ואצ"ל אם גזר המלך לבטל מצוה שאין שומעין
לו מטעם דברי הרב וכו' ולי"צ ע"ז קרא וכו'.

(ב) כשאמר לו אביו השקני מים במצוה שא"א לעשותה ע"י
אחרים יתעסק במצוה, אבל אם אפשר למצוה שתעשה ע"י אחרים

יתעסק בכבוד אביו, משא"כ אצל מלך אין חילוק ואפי' אם עוסק במצוח קלה תרי זה פטור, וצ"ב.

ואפי"ל הבנאור בזה, ובחקדים:

דהנה הגדה דאימת (וכיבוד) המלך (שום תשים עליך מלך, שתהא אימתו עליך) הוא גדר אחר מכיבוד או"א (כבד את אביך וגו'). דהמצוח דכיבוד או"א אינה אמצע" בשביל איזו תכלית אחרת אלא הכיבוד או"א עצמו הוא המכוון.

משא"כ המצוח דאימת המלך משא"כ דמצות אימת המלך כל תכליתה היא שיהי מלך שיחזק את ישראל בתו"מ, יראת ה' וכו', רק בכדי שיהי לו הכח עי"ז (שכולם ישמעו לו) צריך שתהא אימתו עליך. (ועיין בלקו"ש חכ"ד שופטים א').

ועפי"ז אפשר לבאר דברי הרמב"ם הנ"ל:

דהנה אצל אביו יש חילוק בין מצוח שאפשר לעשותה עי"י אחרים ששומע לאביו ובין מצוח שא"א וכו' שאז מקדים המצוח, משא"כ אצל המלך בכל אופן מקדים המצוח, כי באביו יש מצוח לכבד את אביו ויש מצוח אחרת, ולכן תלוי וכו' (דכשאי"א לעשותה עי"י אחרים עושה המצוח משום שהוא ואביו חייבין וכו'), משא"כ במלך כל הגדר של הכיבוד שלו וכו' הוא רק לחזק תו"מ, אי"כ אדם זה שעוסק במצוח בודאי פטור דזוהו כל התכלית דאימת המלך, וכלשון הרמב"ם דברי העבד ודברי חרב דברי חרב קודמין, כי כל ענינו של המלך הוא, שהוא עבד שעובד רבו לחזק תו"מ וכו' אי"כ כשיש דברי חרב עצמו אי"כ בודאי פטור.

ועפי"ז מובן בפשטות למה בנוגע לכיבוד או"א הרמב"ם 99 צריך להביא רא"י מפסוק שכשאביו אומר לו לעבור על ד"ת הי"ז לא ישמע לו, משא"כ במלך, כי באביו יש מצוח כבד וגוי ויש מצוח אחרת, ועכשיו שאביו א"ל לעבור על מצוח אפשר דמצות כיבוד או"א דוחה מצוח זו קמ"ל (מקרא) דאינו כן, משא"כ במלך אי"צ לזה שום רא"י דבודאי אין כאן שום ענין לשמוע להמלך מכיון דזוהו (לעבור על ד"ת) היפך כל ענינו והאימה שלו (וכל כחו), אי"כ בכגון דא בודאי אין חיוב, ובלשון הרמב"ם (אחרי שביאר דברי חרב ודברי העבד לפני"ז) ואצ"ל אם גזר המלך... שאין שומעין לו ואי"צ עי"ז שום הסברה כנ"ל.

(ועי"ז מובן דלכאורה כל המורד במלכות חייב מיתה הרבה יותר חמור מכיבוד או"א ולאידך גיסא כאן כיבוד או"א יותר חזק דלא נדחה בכל אופן (משא"כ מלך) ועי"פ הני"ל לקיי"מ דאדרבה הטעם דכל המורד במלכות חייב מיתה הוא מכיון שזה נוגע לחקבי"ח תוי"מ (דזחו התכלית כני"ל), ולכן מטעם זה גופא אינו דוחה מצות כלל).

ועי"פ כל הני"ל אפשר לבאר מה דנקטינן דמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחל (וכן נפסק ברמב"ם רפ"ב מחל' מלכים).

דלכאורה מהו חסברא בזה דאינו מחול אם המלך עצמו מוחל ורוצה בכך ועי"פ הני"ל אפי"ל דבשלמא אב דזחו כבודו דילי" א"כ יכול למחול (וכן רב שמחל על כבודו כבודו מחול - דתורה דילי" עי"פ קדושין ל"ב רע"ב) משא"כ מלך אין מזה כבודו וכו', דמכיון שחאימה הוא לא להמלך אלא (תכליתו) לתוי"מ וכו' א"כ איזו בעי"ב יש למלך למחול אם זה לא הכבוד שלו (ועי"ז לא יהי" יכול לחזק תוי"מ כדבעי כני"ל).

ולכן חדין דמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול. (והחויב על בני"י שתהא אימתו עליך הוא בכל אופן אפי" כשמוחל).

הערות. ואעי"פ שלומדים את זה מפסוק דשום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך (עי" כתובות י"ז ע"א ופירש"י שם ישראל הותרו שישימו עליהם שימות הרבה כלומר שתהא אימתו עליהם חלכך אין כבודו מחול, שלפיכך ריבת הכתוב שימות הרבה עכ"ל), אבל הא גופא טעמא בעי ועי" בזה.

ועי"ז אפשר להוסיף דזה (הפסוק) גופא הוא המקור לחרמב"ם בחגדר דמלך (דאינו כבודו אלא כבוד חקבי"ח).

[ולחעיר דיש ראשונים (עי" סוטה מא: תודי"ח מצוה שאני) שסוברים דזחו גזח"כ].

...

ביאור שיטת אדה"ז בחיוב בדיקת חמץ

הת' בנציון סילברמאן

- תלמיד בישיבה -

בשו"ע אדה"ז בסי' תל"א סעי' ג' כתב דחכמים גזרו שאין ביטול והפקר מועיל כלום.. אלא הוא צריך לחפש.. ולבדוק..

וממשיך בסעי' ד' שתקנה זו היא מפני ב' דברים (א) שמא לא יבטל בלב שלם (ב) שמא יבוא לאכלו.

ולכאורה קשה מה הכריח אדה"ז לבי' טעמים בבדיקה ועוד דלכאורה טעם האי' (ביטול בלב שלם) אינו טעם כלל שיחייב חיוב בבדיקה כי מצד זה שלא יבטל בלב שלם יכול לתקן הפקר גמור בדיבור (כמ"ש בחיי' רע"א ריש פסחים), וזה שבלבו אינו בלב שלם י"ל פשוט דדברים שבלב אינם דברים, ולמה מצד טעם זה צריכים בדיקה?

ויש לבאר זה בחקדם כוונת אדה"ז בזה ש"גזרו חכ' (שאם לא בדק) אין ביטולו מועיל כלום". שאין הפ"י שהביטול טוב רק שאינו מספיק ולכן צריך בדיקה ג"כ. אלא שזה כאלו לא נתבטל וכמ"ש בסי' ד' "משא"כ כשחוא בודק ומבער בתוך הפסח... מ"מ כיון שגזרו חכ' שאין ביטול מועיל כלום מטעמים ידועים הרי חמץ זה כאלו לא נתבטל ועובר בבי"י ובי"י מד"ס וגם יש בו מצות עשה דתשביתו ולכך מברך וצונו על ביעור חמץ.

ועוד יש לדייק בלשונו הזתב כאן (סי' תצ"א סעי' ד') דבטעם האי' כתב "ולא יוציאנו מלבו לפיכך גזרו שאין ביטול והפקר מועיל כלום עד שיוציא החמץ מכל גבולו" משא"כ בטעם חבי' כתב "לפיכך הצריכו לחפש אחריו ולבדוק" ולא כתב כנ"ל כבטעם האי' שאין הביטול מועיל כלום.

שעפ"יז י"ח בפשטות שרק מצד הטעם דשמא לא יבטל בלב שלם אם אינו בודק אז "ביטולו אינו מועיל כלום", משא"כ מצד הטעם ד"שמא יבוא לאכלו" אין שייך לומר שאם לא בדק גם ביטול לא יועיל כלום, כי מה שייך החשש דאכילה לעצם הביטול, אלא צ"ל שחיא תקנה חדשה.

וזחו הדין דאדחמ"ז שבטעם האי כתב "לפיכך" הביטול אינו מועיל כלום" משא"כ בטעם חבי לא כתב זה, כי באמת מצד טעם חבי הביטול הוא טוב אלא שמטעם צדדי תקנו חכי בדיקה (שמא יבא לאכלו).

אבל לפי"ז מובן מטעם האי רק למה "ביטול אינו מועיל כלום" אבל לא למה צריך בדיקה" הלא יכול לעשות חפקר בדיבור? ולכן מביא אדח"ז טעם ב' ד"שמא יבא לאכלו" דלפי טעם זה אפי"אם חפקר ובדיבור וכו' אעפ"כ יש החשש דשמא יבוא לאכלו ולכן צריך בדיקה דוקא ועפ"ז מובן למה בטעם חבי כתב אדח"ז "לפיכך הצריכו לחפש ולבדוק" ולא כתב זה בטעם האי.

וזחו הטעם למה כתב אדח"ז ב' טעמים לחדין "שביטול אינו מועיל כלום וצריך לבדוק" שטעם האי מבאר לנו למה "אינו מועיל כלום" וטעם חבי מבאר למה לזה תקנו החכי בדיקה ודוקא ולא ד"א (חפקר בדיבור וכו').

* * *

ש ו ת

מילואים לרשימת מאמרי דא"ח - אדמו"ר הצמח צדק

הרב יוסף יצחק קעלער
- קראון הייסט -

תקפ"ח

[פי זכור].

ביאור לפי זכור

ע' פע"ח שער התפילין.

פקדתי כו'.

לחבין מ"ש מלכותך מכ"ע.

ענין בפסח והקרבתם אשה עולה [חג הפסח].

ביאור לפסוק וספרתם.

יין ושכר אל תשת [פי שמיני].

וירא ישראל [ימים אחרונים דחג הפסת].

ביאור לפי זכור נמצא בגוכי"ק 1114 (קכא) [שטו]. א. נדפס באוה"ת שמות ע"י ביתשפא. והוא קיצור והגחות לביאור פי זכור תקס"ח (נדפס בסה"מ תקס"ח ע"י שפי).

ע"י פע"ח שער התפילין נמצא בגוכי"ק 1114 (קכ) [שיד]. ב. נדפס באוה"ת שמות ע"י ביתשפא. והוא קיצור והגחות לביאור הנ"ל.

פקדתי וכו' נמצא בגוכי"ק 1114 (קכא) [שטו]. ב. נדפס באוה"ת שמות ע"י ביתשפא. והוא קיצור והגחות לביאור שני לתורה דפי זכור תקס"ח [שנדפס בסה"מ תקס"ח ע"י תיד].

להבין מ"ש מלכותך מכ"ע נמצא בגוכי"ק 1114 (עא) [עז]. א. נדפס באוה"ת ויקרא ע"י תתקעו. והוא ר"פ מד"ה זה מאור ליום ד' פי צו תקסג. [חנחת ר' משה נדפס בסה"מ תקסג ע"י רעז]. וראה ד"ה להבין ענין פסח ומצה תקפ"ח [המיוסד על ד"ה זה שבסה"מ תקס"ג ע"י רפד שהוא חנחת אדמו"ר האמצעי מד"ה הנ"ל תקס"א].

ענין בפסח והקרבת אשה עולה: נמצא בגוכי"ק 1114 (עא) [עז]. ב. נדפס באוה"ת ויקרא ע"י אלה.

שייך לביאור של פסוק וספרתם: נמצא בגוכי"ק 1114 (עב) [עח]. א. נדפס באוה"ת ויקרא ע"י תתעא. והוא הגחות לביאור זה מיום ה' פי אמור תקס"ז.

יין ושכר אל תשת: נדפס באוה"ת ויקרא ע"י תסב.

נעי סוף אגה"ק סדי"ה להבין מ"ש בפע"ח נמצא בגוכי"ק 1114 (עב) [עח]. א. ולא נדפס לע"ע. והוא ר"פ לד"ה יין ושכר אל תשת].

וירא ~~ישחאל~~ כ"י: נמצא בגוכי"ק 1114 (עב) [עח] ב. נדפס
באוה"ת שמות ע"י ביתערב. ומיוסד על ד"ח זה משביעי של פסח
תקס"ו.

[בחמתן של צדיקים נמצא בגוכי"ק 1114 (עג) [עט] ב. נדפס
באוה"ת מאררז"ל ע"י כט].

* * *

לזכות
החתן התמים הרב יהודה לייב ש"י קאנטער
לרגל בואו בקשרי השידוכין למז"ט
* * *

לעילוי נשמת
הרה"ח הרה"ח המשפיע ר' פרץ ע"ה
בן הרה"ח ר' יהודה לייב ע"ה
מוצקין
נפטר כ"א טבת ה'תשמ"ב
*
נדפס ע"י משפחתו שיחיו

* * *

לעילוי נשמת
הרה"ח התמים ר' יואל ע"ה
בן הרה"ח הרה"ח ארי' דוב שליט"א
איידלמאן
נפטר ביום כ"ד טבת ה'תנשי"א
*
נדפס ע"י חברי המערכת שיחיו

* * *

לעילוי נשמת
הרה"ח הרה"ח אליהו נחום ע"ה
בן הרה"ח ר' לוי יצחק ע"ה
שקליאר
נפטר י"ז טבת ה'תשי"ג
*
נדפס ע"י משפחתו שיחיו
* * *